

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU37

Vaccininköp och vaccinleveranser

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om vaccininköp och vaccinleveranser och tillkännager detta för regeringen. Enligt utskottet är det nödvändigt att regeringen prövar alla möjligheter för att se till att avtalade leveranser av vaccin mot sjukdomen covid-19 genomförs och att nya avtal ingås där så är möjligt oavsett om det är med stöd av EU, i samverkan med exempelvis nordiska länder eller helt på egen hand. Regeringen bör också undersöka möjligheterna till omfördelning av vaccin inom EU för att Sverige ska få tillgång till ökade och snabbare leveranser.

I betänkandet finns en reservation (S, C, MP) där det föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen och en reservation med ett förslag om ett tillkännagivande (V).

Behandlade förslag

Utskottet lägger på eget initiativ fram ett förslag till tillkännagivande.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Vaccininköp och vaccinleveranser	5
Reservationer	11
1. Vaccininköp och vaccinleveranser (S, C, MP)	11
2. Vaccininköp och vaccinleveranser (V)	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Vaccininköp och vaccinelveranser

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om vaccininköp och vaccinelveranser och tillkännager detta för regeringen.

Reservation 1 (S, C, MP)

Reservation 2 (V)

Stockholm den 22 april 2021

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Christina Östberg (SD), Nicklas Attefjord (MP), Pia Steensland (KD), Mats Wiking (S) och Ulrika Jörgensen (M).

Redogörelse för ärendet

Ledamöterna från Moderaterna lämnade den 4 mars 2021 ett förslag till utskottsinitiativ om vaccininköp (prot. 2020/21:41). Ledamoten från Vänsterpartiet lämnade vid samma sammanträde ett förslag till utskottsinitiativ om vaccinleveranser.

Den 16 februari 2021 informerade socialminister Lena Hallengren, Socialdepartementet, vaccinsamordnaren Richard Bergström och generaldirektör Johan Carlson, Folkhälsomyndigheten, om det försämrade läget när det gällde smittspridningen av coronaviruset.

Den 16 mars 2021 informerade socialminister Lena Hallengren, Socialdepartementet, och vaccinsamordnaren Richard Bergström om frågeställningar kring vaccinleveranser och inköp av vacciner.

Utskottets överväganden

Vaccininköp och vaccinleveranser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om vaccininköp och vaccinleveranser och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 1 (S, C, MP) och 2 (V).

Bakgrund

Vaccinstrategi

Av regeringens webbplats framgår att regeringen den 20 maj 2020 presenterade en vaccinstrategi som består av tre delar: regeringens fortsatta arbete internationellt, en ny vaccinsamordnare och ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram en nationell vaccinationsplan. Den första delen i vaccinstrategin handlar bl.a. om regeringens fortsatta arbete i EU och WHO för att säkra en rättvis global fördelning av ett kommande vaccin till Sverige och andra länder. Den andra delen handlar om att en vaccinsamordnare inrättas som får i uppdrag att se till att de nationella behoven tillgodoses. Den tredje delen är ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram en nationell vaccinationsplan för covid-19.

Vaccinsamordnare

Vid regeringssammanträde den 20 maj 2020 beslutades kommittédirektivet Tillgång till vaccin mot covid-19 (dir. 2020:59). En särskild utredare, som ska fungera som nationell samordnare, ska som en del i regeringens strategi för vaccin mot sjukdomen covid-19 förbereda för att Sverige ska få tillgång till kommande vaccin mot covid-19. Syftet med uppdraget är att skapa förutsättningar och utarbeta en handlingsplan för att Sverige ska få tillgång till ett eller flera kommande vaccin mot covid-19 i sådan utsträckning att de nationella behoven tillgodoses. I uppdraget ingår att beakta internationella behov och de processer som pågår i fråga om solidarisk tillgång och rättvis fördelning globalt.

Samordnaren ska bl.a.

- identifiera intressanta vaccinutvecklingsprojekt och i dialog med berörda vaccinutvecklare bevaka projektens framskridande
- identifiera strategiska vägval för att skapa förutsättningar för en nationell tillgång till vaccin mot covid-19
- utarbeta en handlingsplan för Sveriges agerande för tillgång till vaccin mot covid-19 så snabbt och effektivt som möjligt

- verka för att Sverige vad gäller tillgång till vaccin mot covid-19 agerar på ett sätt som bidrar till och är samordnat med internationella behov och processer.

Samordnaren ska fortlöpande informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) om arbetet.

Utredningen lämnade den 31 augusti 2020 en delrapport (komm2020/00463/S 2020:07). Rapporten innehåller bl.a. en plan för det fortsatta arbetet.

En andra delrapport ska lämnas senast den 1 juni 2021. Denna delrapport ska innehålla en redovisning av det arbete som har bedrivits och resultatet av detta samt en plan för det fortsatta arbetet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 januari 2022 om inte vaccintillgång eller kunskapsläge tillåter att slutrapporten lämnas tidigare.

Uppdrag till Folkhälsomyndigheten

Regeringen gav den 20 maj 2020 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell operativ plan för framtida vaccination mot sjukdomen covid-19 orsakad av det nya coronaviruset SARS-coronavirus-2 (S2020/04550/FS [delvis]). Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 januari 2022 om de tekniska och vetenskapliga förutsättningarna finns. Om vaccin finns tillgängligt tidigare eller om kunskapsläget så tillåter ska en slutlig version av en nationell plan för vaccination mot covid-19 redovisas tidigare.

Folkhälsomyndigheten lämnade en första delredovisning av uppdraget den 4 december 2020 i rapporten Nationell plan för vaccination mot covid-19 – Rekommendation för prioritering av vaccination mot covid-19, med syfte att ge tidigt skydd till personer som har störst risk att bli allvarligt sjuka eller avlida i covid-19. I rapporten beskrivs vilka grupper som ska erbjudas vaccination först (prioriteras). Rekommendationen är ett stöd till regionernas egna beslut om vaccination mot covid-19 och ett underlag för att kunna ta beslut utefter olika förutsättningar.

Den 4 februari 2021 lämnade Folkhälsomyndigheten en andra delredovisning i rapporten Nationell plan för vaccination mot covid-19 – Rekommendation för prioritering av vaccination mot covid-19. I rapporten beskrivs olika riskfaktorer och Folkhälsomyndighetens överväganden när det gäller prioriterade grupper för fas 2, 3 och 4.

Folkhälsomyndigheten lämnade en delrapport den 18 februari 2021; Faktorer associerade med dödlighet bland covid-19-fall i Sverige. I rapporten undersöks faktorer som är associerade med dödlighet bland laboratoriebekräftade covid-19-fall i Sverige i åldrarna 50 – 69 år.

EU-gemensamma upphandlingar

Regeringen beslutade den 22 juni 2020 (S2020/05504/FS) att Sverige ska delta i EU-gemensamma upphandlingar för att säkra tillgången till vaccin mot covid-19. Den 23 juli 2020 (S2020/06106/FS [delvis]) förordnade regeringen

Richard Bergström att tills vidare representera Sverige i styrelsen för de EU-gemensamma upphandlingarna.

Överenskommelse med SKR

Den 8 december 2020 ingick staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) en överenskommelse om genomförande av vaccinering mot covid-19 under 2021. Den gemensamma målsättningen i överenskommelsen är att alla i Sverige boende personer som är 18 år och äldre samt personer under 18 år tillhörande en riskgrupp skyndsamt ska kunna erbjudas vaccinering mot covid-19 under första halvåret 2021. Avsikten är att skyndsamt nyttiggöra det vaccin Sverige får tillgång till samtidigt som vaccineringen ska utgå ifrån Folkhälsomyndighetens rekommendationer om vilka grupper som ska prioriteras.

Med anledning av förändrade förutsättningar när det gäller leveranserna av vaccin, beslutade parterna om en ändringsöverenskommelse den 1 april 2021. I ändringsöverenskommelsen beskrivs de delar som justerats. Med undantag för de ändringar som följer av ändringsöverenskommelsen kvarstår den tidigare överenskommelsen. Av ändringsöverenskommelsen framgår bl.a. att det är parternas gemensamma målsättning att alla i Sverige boende personer som är 18 år och äldre samt personer under 18 år som efter en individuell medicinsk bedömning bör vaccineras, så skyndsamt som möjligt ska kunna erbjudas en första dos vaccin mot covid-19 och, för de vaccin som kräver två doser, därefter en andra dos enligt det dosintervall Folkhälsomyndigheten rekommenderar.

Det är vidare parternas gemensamma målsättning att skyndsamt uppnå så hög täckningsgrad som möjligt i samtliga grupper. Ambitionen är att uppnå en täckningsgrad motsvarande minst 80 procent av personer över 65 år och minst 70 procent av resterande del av befolkningen som är 18 år och äldre samt de personer under 18 år som efter en individuell medicinsk bedömning bör vaccineras.

Från och med månadsskiftet mars/april, och därefter var fjortonde dag, kommer Folkhälsomyndigheten att för parternas räkning ta fram en prognos för att tydliggöra när målsättningen kan uppnås. Prognosen ska visa när hela befolkningen över 18 år samt de som är yngre än 18 år och som efter en individuell medicinsk bedömning bör vaccineras, kan ha erbjudits en första dos vaccin.

Utgångspunkten för prognosdatum ska vara förväntade leveransdatum samt en ytterligare vecka för att regionerna ska kunna nyttiggöra vaccinet. De prognoser som Folkhälsomyndigheten tar fram för att tydliggöra när målsättningen kan uppnås ska ange när regionerna har tillräckligt med vaccin för att kunna vaccinera samtliga i Sverige boende över 18 år, samt de som är yngre än 18 år och som efter en individuell medicinsk bedömning bör vaccineras, med minst en dos.

Folkhälsomyndigheten ska på samma sätt ta fram en prognos för när det bedöms finnas förutsättningar för att regionerna ska kunna få särskild

ersättning vid skyndsamt genomförande av vaccination enligt justerade punkter i ändringsöverenskommelsen (3.3. a och b).

Prognosen ska stämmas av med SKR och Socialdepartementet innan den fastställs och publiceras. Formerna för kommunikation inom ramen för överenskommelsen beslutas i samråd mellan överenskommelsens parter.

Folkhälsomyndighetens långtidsprognos

Folkhälsomyndighetens långtidsprognos från den 1 april 2021 för vaccinleveranser till Sverige fram t.o.m. juni 2021 visar på en leverans om totalt ca 11 000 000 doser (folkhälsomyndigheten.se). Antalet vaccindoser baseras på EU:s förhandsavtal med olika vaccinleverantörer och innehåller även ett vaccin som inte är godkänt i nuläget men som eventuellt blir godkänt under våren. Det framgår vidare att alla siffror är preliminära och stora förändringar kan komma att ske.

Antalet prognosticerade levererade doser den 8 december 2020 var 17 400 000 doser enligt uppgift från Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndighetens uppgifter om vaccinleveranser

De första doserna vaccin mot covid-19 anlände till Sverige den 26 december 2020. I en tabell på Folkhälsomyndighetens webbplats redovisas det totala antalet vaccindoser som har anlänt till Sverige (folkhälsomyndigheten.se). Här framgår att det under tiden

- vecka 52 – 11 levererades 1 845 295 doser
- vecka 12 levererades 193 710 doser
- vecka 13 levererades 275 280 doser.

Sammanlagt har det enligt tabellen levererats 2 314 285 vaccindoser t.o.m. vecka 13.

Vaccin från Astra Zeneca

Folkhälsomyndigheten beslutade den 16 mars 2021 att rekommendera regionerna att pausa arbetet med att vaccinera med Astra Zenecas vaccin i väntan på ett utlåtande från Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA).

Den 18 mars 2021 konstaterade EMA efter en ny säkerhetsgenomgång att Astra Zenecas vaccin mot covid-19 gör nytta och skyddar effektivt mot sjukdom, svår sjukdom och död. EMA säger samtidigt att det inte går att utesluta mycket sällsynta men allvarliga biverkningar av vaccinet. Några fall av allvarliga blodproppar och några fall av allvarliga koagulationsrubbningar – blodproppar i kombination med blödningar – har rapporterats. Enstaka fall har även rapporterats i Sverige.

Den 25 mars 2021 beslutade Folkhälsomyndigheten att rekommendera att Astra Zenecas vaccin mot covid-19 åter börjar användas i Sverige för att skydda personer som är 65 år och äldre mot sjukdomen (folkhälsomyndigheten.se). För yngre personer rekommenderas fortsatt paus.

Extrainsatt EU-möte

Den 7 april 2021 hölls ett informellt extrainsatt videomöte mellan EU-ländernas hälsoministrar med anledning av EU:s läkemedelsmyndighet EMA:s PRAC-rapport om Astra Zenecas vaccin som hade presenterats samma dag. Vid mötet deltog även EMA och EU-kommissionen. Enligt det portugisiska ordförandeskapet var syftet att också efterhöra eventuell påverkan på ländernas vaccinationsplaner.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade motioner om vaccination i betänkande 2020/21:SoU14 Covid-19-pandemin och därmed sammanhängande frågor. Utskottet avstyrkte motionerna (res. M, SD, V, KD) och riksdagen följde utskottet (prot. 2020/21:84). Utskottet anförde följande:

Som redovisats ovan har riksdagen, regeringen, myndigheter m.m. vidtagit flera åtgärder med anledning av covid-19-pandemin. Utskottet vill särskilt lyfta fram regeringens vaccinstrategi. Utskottet noterar i detta sammanhang att Utredningen om tillgång till vaccin mot covid-19 (S 2020:07) har i uppdrag att förbereda för att Sverige ska få tillgång till kommande vaccin mot covid-19. En slutredovisning av uppdraget ska ske senast den 28 januari 2022 om inte vaccintillgång eller kunskapsläge tillåter att slutrapport lämnas tidigare. Avslutningsvis noterar utskottet att Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att ta fram en nationell operativ plan för framtida vaccination mot sjukdomen covid-19 orsakad av det nya coronaviruset SARS-CoV-2. En slutredovisning av uppdraget ska ske senast den 28 januari 2022 om de tekniska och vetenskapliga förutsättningarna då finns. Om vaccin finns tillgängligt tidigare eller om kunskapsläget så tillåter ska en slutlig version av en nationell plan för vaccination mot covid-19 redovisas tidigare. Mot denna bakgrund finns det enligt utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd, och motionerna bör därför avslås.

Utskottets ställningstagande

Tillgång till ett godkänt och säkert vaccin mot covid-19 i tillräcklig mängd är avgörande för att kunna bekämpa pandemin på ett framgångsrikt sätt. Sverige har anslutit sig till den EU-gemensamma upphandlingen. Enligt utskottet har de avtal som EU tecknat gett Sverige tidig tillgång till vacciner men har samtidigt visat sig ha brister eftersom leveranser både försenats och ibland helt uteblivit. Utskottet anser att det varit uppenbart otillräckligt att regeringen endast agerat genom den EU-gemensamma upphandlingen och anser att även andra vägar behöver sökas för att säkra Sveriges tillgång till vaccin. Möjligheten till vaccination påverkar företagets verksamhet och arbetstillfällena och handlar ytterst om människors liv. Därför anser utskottet att det är beklagligt att regeringen inte har bevakat Sveriges vaccintillgång hårdare och i ett tidigare läge sett över ytterligare vägar för att säkra denna.

Folkhälsomyndigheten lämnade den 8 december 2020 en prognos för leverans om 17 400 000 doser för första halvåret 2021 och visar i sin prognos

från den 1 april 2021 på en leverans om sammanlagt 11 000 000 doser för samma tidsperiod.

Vidare noterar utskottet att det av ändringsöverenskommelsen från den 1 april 2021 mellan staten och SKR framgår att målsättningen för när alla i Sverige boende personer som är 18 år och äldre samt personer under 18 år som efter en individuell medicinsk bedömning bör vaccineras ska kunna erbjudas en första dos vaccin mot covid-19 inte längre är tidsatt.

Utskottet anser vidare att frågan om en omfördelning av vaccin mellan medlemsländerna i EU bör diskuteras.

Sammanfattningsvis anser utskottet att det är nödvändigt att regeringen prövar alla möjligheter för att se till att avtalade leveranser av vaccin mot sjukdomen covid-19 genomförs och att nya avtal ingås där så är möjligt oavsett om det är med stöd av EU, i samverkan med exempelvis nordiska länder eller helt på egen hand. Regeringen bör också undersöka möjligheterna till omfördelning av vaccin inom EU för att Sverige ska få tillgång till ökade och snabbare leveranser.

Med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen föreslår utskottet därför att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om vaccininköp och vaccinleveranser och tillkännager detta för regeringen.

Reservationer

1. Vaccininköp och vaccinleveranser (S, C, MP)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Dag Larsson (S), Nicklas Attefjord (MP) och Mats Wiking (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Av de redogörelser som lämnats av regeringen och vaccinsamordnaren anser vi att det framgår att det för närvarande inte finns mer godkänt vaccin att tillgå utöver det som kan erhållas genom det arbete som de beskrivit. Vi anser vidare att vaccinsamordnarens mandat är tillräckligt omfattande för det arbetet. Mot denna bakgrund bör det inte göras något tillkännagivande. Utskottets förslag bör därför avslås.

2. Vaccininköp och vaccinleveranser (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Ställningstagande

Sverige, Europa och världen behöver vaccin mot covid-19 för att förhindra sjukdom, död, arbetslöshet och fattigdom. Vid flera tillfällen har leveranser av vaccin blivit kraftigt reducerade, trots ingångna avtal mellan EU-kommissionen och läkemedelsbolagen. Detta har inneburit att regeringens plan för vaccinationer sedan den 1 april 2021 inte längre är tidsatt. Jag anser att det finns en stor risk för att Sverige och EU har haft en för naiv inställning till de kommersiella läkemedelsbolagens vilja och förmåga att leverera i den utsträckning som man har kommit överens om.

Jag anser därför att regeringen genom vaccinationssamordnaren bör undersöka hållbarheten i de utlovade leveranserna och skyndsamt meddela utskottet om utfallet. Vidare bör regeringen, om företagen som EU har ingått avtal med inte kan leverera vaccin enligt avtal, även undersöka möjligheten

till alternativa vägar för att få fram godkänt vaccin för bekämpningen av covid-19.